

Maričević, Antonia

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Academy of Fine Arts / Sveučilište u Zagrebu, Akademija likovnih umjetnosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:215:625588>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-24**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Fine Arts in Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

AKADEMIJA LIKOVNIH UMJETNOSTI

SLIKARSKI ODSJEK

ANTONIA MARIČEVIĆ

FOKUS

DIPLOMSKI RAD

ZAGREB, rujan 2019.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
AKADEMIJA LIKOVNIH UMJETNOSTI
SLIKARSKI ODSJEK

ANTONIA MARIČEVIĆ

FOKUS

DIPLOMSKI RAD

MENTOR

red. prof. art. MATKO VEKIĆ

ZAGREB, rujna 2019.

SADRŽAJ

1. SAŽETAK.....	1
2. SUMMARY	2
3. UVOD.....	3
4. FOKUS U LITERATURI.....	4
5. UZORI (Jean Fautrier, Miroslav Šutej i Robert Delaunay).....	6
6. KRUG KAO SIMBOL.....	10
7. POSTUPAK RADA – SLIKARSKI PROCES.....	12
8. FOTOGRAFIJE RADOVA.....	19
9. ZAKLJUČAK.....	23
10. LITERATURA	24
10.1 KNJIGE	24
10.2 WEB STRANICE	25
11. PRILOG – POPIS ILUSTRACIJA.....	26

1. SAŽETAK

Pojam „fokusa“ koji sam izabrala za naslov, vrlo je širokog značenja. Pokušat ću ga pojasniti i obraditi kroz njegove sinonime i stručnu literaturu kako bih pobliže opisala o kojem sam značenju pojma razmišljala u trenutka kada sam ga izabrala za temu svog diplomskog rada. Predstaviti ću neke od umjetnika i njihove radove koji su mi olakšali putovanje kroz nepregledne mogućnosti izbora obrade slikarske površine i svojim radovima ukazali na specifične mogućnosti tretiranja slikarskih elemenata boje, mrlje i plohe. Predstaviti ću simbole kruga i kružnice koje sam u prvim skicama spontano povezala s pojmom fokusa, a tek naknadno spoznala njihova značenja. I za kraj, opisat ću postupak rada, tj. slikarski proces stvaranja serije slika pod nazivom „Fokus“.

Ključne riječi: fokus, pažnja, kružnica, krug

2. SUMMARY

The concept of “focus”, which I have chosen as the theme of this paper, has a very broad meaning. I will try to define and elaborate it through synonyms and by using academic literature to further describe the meaning of this concept I had in mind when I chose it to as the theme of my thesis. I will introduce some of the artists and their works, which have made my journey through the vast possibilities of treating the painting surface easier. Their work pointed me to the specific possibilities of treating painting elements such as color, patch and sheet. I will elaborate on the symbol of circle, which I spontaneously connected to the concept of focus in my initial sketches, and only subsequently realized its meaning. To conclude, I will describe the workflow process, i.e. the painting process behind the series of paintings named “Focus”.

Keywords: focus, attention, circle

3. UVOD

Ideja o temi Fokusa javila se nakon što me za vrijeme jednog razgovora novi mentor upitao: „Što te zanima? Što ti zaokuplja misli? Koja je tvoja strast? Zanima li te ili ti je zanimljivo?“ Razgovarali smo o sada nevažnoj, ali u tom trenu potencijalnoj temi za diplomski rad. U glavi su mi danima odzvanjale ta pitanja. Preispitujući vlastite misli i razmišljajući o svemu što me ikada zanimalo, misli su se stalno vraćale na dvije stvari: slikanje i curling¹.

Razmišljala sam kako uskladiti dvije strasti koje su do sada bile potpuno različiti aspekti moga života, kako spojiti sport, curling sa slikanjem? Nisam željela doslovno preslikavati situacije koje ovaj sport donosi, smatrala sam to poprilično dosadnim i nezanimljivim. Odgovor je došao nakon jednodnevne radionice o streljaštvu koja je održana u svrhu promocije streljaštva kroz umjetnost. Od umjetnika koji su prisustvovali, tražilo se da prikažu što se događa u glavi strijelca za vrijeme ispaljivanja hica i pripreme za natjecanje.

Promišljajući o tome, u mojoj glavi stalno su se javljale riječi: fokusiranje, koncentracija, mirnoća, stabilnost, pažnja, disanje. Stvarajući radove za navedeni projekt, nisam mogla ne primijetiti koliko sličnosti postoji između streljaštva, curlinga i slikarstva. U sve tri discipline vlada potpuna koncentracija, zahtijevaju istovremenu psihičku i fizičku aktivnost koja čovjeka, bio sportaš ili umjetnik, dovodi u stanje fokusa. Jedino što ga zanima u tim trenucima jest ono na što je koncentriran, bila to meta u streljaštvu, udarac u curlingu ili slika u slikanju. Nakon ove spoznaje formirala se ideja o temi koja se može sagledati iz raznih aspekata te prilagoditi na sve životne situacije, o temi fokusa.

Osim što sam se zainteresirala za značenje same riječi, počela sam istraživati kontrast između koncentracije i dekoncentracije i procese koji dovode do stanja fokusiranosti te trenutke koji nas izbacuju iz istog.

¹Curling je škotski nacionalni sport koji se proširio na cijeli svijet. Za vrijeme utakmice dvije četveročlane momčadi nastoje uz pomoć četki ili metli smjestiti po osam kamena što bliže središtu kuće (house) označene krugovima na ledenoj površini. Uvršten je u skupinu zimskih olimpijskih sportova od Nagana 1998. Početke curlinga možemo pronaći već na slikama znamenitog Pietera Brueghela iz 1565. Brueghelova platna "Zimski krajolik s lovcima na ptice" i "Lovci u snijegu" prikazuju "ice shooting", bavarsku igru na ledu koja se smatra pretečom curlinga.

(Dostupno na: <https://curling.hr/hrvatski-curling-savez/>, pristupljeno: 23.8.2019.)

4. FOKUS U LITERATURI

Postoje razni sinonimi za riječ fokus te ona ima vrlo široku jezičnu primjenu i mnogo značenja. Fokus ili fokusiranje može opisivati mentalni proces koji se odvija u glavi čovjeka ili pojašnjavati što se događa kada izoštravamo fotografiju za vrijeme fotografiranja. Neki od sinonima koji najbolje opisuju fokus u onom smislu koji je zaokupio moje misli su: usmjerenost, usredotočenost, koncentracija i pažnja. Za razliku od ostalih sinonima, pojam pažnje koristi se u psihologiji i može ga se pronaći u raznim knjigama.

U Psihologijskom rječniku (str. 334) urednika Borisa Petza pažnja je objašnjena kao „Usmjerenost psihičke i psihomotorne aktivnosti na određene sadržaje“. U objašnjenju stoji da je obavljanjem neke aktivnosti naše percipiranje i reagiranje usmjereno na aspekte okoline koji su u vezi s tom aktivnošću te da je pri tom djelovanje ostalih podražaja iz okoline djelomično ili potpuno inhibirano². Kao primjer uzet je lovac koji u trenutku nišanjenja ne čuje šuštanje lišća. Selektivna usmjerenost doživljavanja koju prati inhibicija u tom trenutku irelevantnih podražaja jest pažnja. Dakle, pažnja nije posebna sposobnost ili samostalni psihički proces, već selektivni aspekt doživljavanja i reagiranja. Pažnju možemo podijeliti na spontanu ili nehotičnu koja je potaknuta vanjskim uvjetima, hotimičnu koja je produkt namjernog usmjeravanja (npr. pri čitanju dosadne knjige) i habitualnu pažnju koja je proizašla iz trajnije udešenosti za primanje specifičnih podražaja (npr. majka odmah čuje plač djeteta). (Petz, 2005)

U knjizi Dinke Čorkalo Biruški, izvanredne profesorice na katedri za eksperimentalnu psihologiju, „Primjenjena psihologija: pitanja i odgovori“, nalazimo citat Williama Jamesa³ koji je još 1890. godine pažnju okarakterizirao ovim riječima: „Svatko zna što je pažnja. Ona se pojavljuje kada um jasno i živo zaokupi jedan od nekoliko mogućih predmeta ili usmjerenja misli. Pažnja uključuje ignoriranje jedne vrste informacija kako bi se učinkovito mogli posvetiti drugima“. (Čorkalo Biruški, 2009: 36)

Eugen T. Gendlin, profesor psihologije na čikaškom sveučilištu i autor knjige „Fokusiranje“ tvrdi da u fokusiranju, kako je nazvao sam proces, dolazimo u dodir s osobitom vrstom unutarnje svjesnosti tijela, a tu svjesnost naziva osjetilni dojam. (Gendlin, 2003) Marilyn Ferguson, izdavačica, urednica i autorica nekoliko knjiga, u uvodu knjige Fokusiranje (str. 9 i 10) navodi: „Fokusiranje je istodobno iznimno složeno i iznenađujuće jednostavno. To je

²Inhibicija (lat.), kočenje, sprječavanje, zaustavljanje, zadržavanje. fiziol i psih pojava da neka funkcija, reakcija, aktivnost biva djelomično ili potpuno potisnuta (kočena) nekom dr. funkcijom, reakcijom, aktivnošću. (Dostupno na: <https://www.hrleksikon.info/definicija/inhibicija.html>, pristupljeno 23.8.2019.)

³William James - Američki filozof i psiholog

mentalna i kinestetička metoda, tajanstvena po svojoj sposobnosti prizivanja potisnute mudrosti, holistička po svome poštovanju za 'osjetilni dojam' nekoga problema.“ Prema Eugenu T. Gendlinu, autoru knjige Fokusiranje, osjetilni dojam je neka vrsta tjelesne svjesnosti, odnosno unutarnja svjesnost tijela. On se ne pojavljuje u obliku misli ili riječi nego kao jedinstven tjelesni osjećaj. Prije nego stupimo u kontakt s njim, javlja se bujica misli koja nas zatrpava brzim informacijama i ne ostavlja prostora za razmišljanje o jednoj stvari. (Gendlin, 2003)

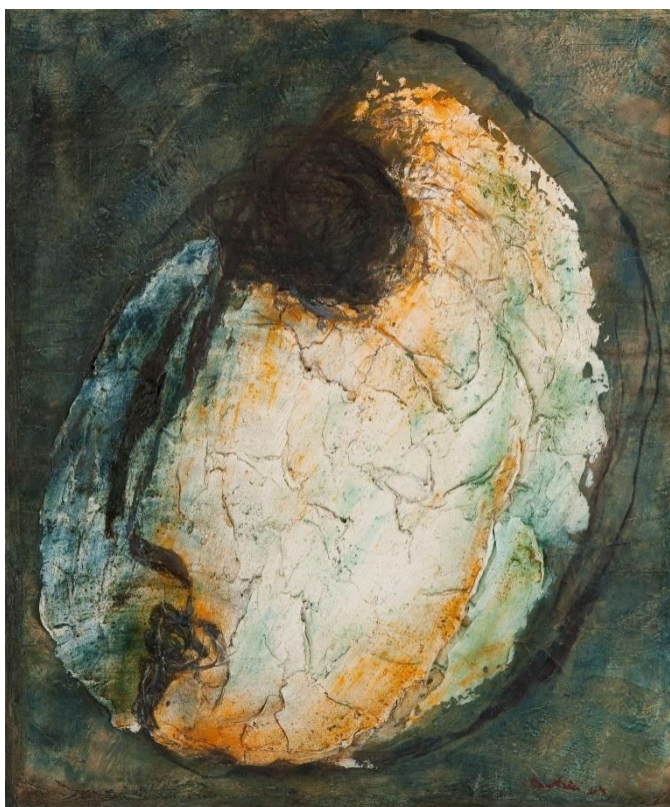
S navedenim riječima mogu se poistovjetiti u trenucima kada želim na papir prenijeti nove ideje u obliku skica, ali mojim mislima u kratkom vremenu prođe velika količina informacija u obliku raznih detalja, planova i formi pa rukom, koja ne može slijediti tu brzinu, ne uspijevam sve obuhvatiti. Činjenica da nisam svaki detalj vizualne senzacije ili vlastite ideje uspjela prenijeti u skicu, nije toliko bitna jer osjećaj koji se javlja pri razmišljanju o temi nakon prvog vala ideja, vodi me u stvaranju. Taj osjećaj mogla bih nazvati nekom vrstom osjetilnog dojma.

„I sama riječ 'fokusiranje' nagovještava da pokušavate izoštriti ono što je u početku bilo nejasno. Posežite prema dolje, u osjetilni dojam i nadzirete proces kako biste sebe spriječili u sanjarenju.“ (Gendlin, 2003: 136)

5. UZORI (Jean Fautrier, Miroslav Šutej i Robert Delaunay)

U želji da udahnem život apstraktnim motivima i oplemenim plohu dvodimenzionalnog platna, pomoć sam tražila u stručnoj literaturi i radovima priznatih umjetnika. U ovom poglavlju predstaviti ću samo neke od umjetnika i njihove radove koji su me potaknuli na stvaranje baš ovakvih slika koje predstavljam kao svoj diplomski rad.

Radovi Jeana Fautriera, francuskog slikara i kipara, i još nekih njegovih suvremenika potaknuli su me na korištenje pijeska te prepuštanje slučajnostima. Jean Fautrier stvarao je u četrdesetim godinama prošlog stoljeća. Za vrijeme Drugog svjetskog rata potražio je utočište u blizini Pariza na zemljištu klinike za mentalne bolesti u blizini šume u kojoj su njemački vojnici mučili zatočenike i obavljali njihova smaknuća. Pod utjecajem krikova koje je često čuo stvorio je seriju radova kojoj je dao ime „Taoci“ (*Slika 1.*). Slike su prikazivale poluuništena ljudska lica, a slikane su gustim, pastuoznim namazima boje na osnovi od starog papira zalijepljenog na platno. (Lucie-Smith, 1996./2003.)

Slika 1. Jean Fautrier: „Glava taoca“, 1944. ulje i pigmenti na papiru kaširanom na platno, 64 x 54 cm, Galerie Malingue, Paris

Fautrier je jedan od začetnika enformela. Naziv enformel⁴ ili druga umjetnost (fr. un art autre) uveo je francuski teoretičar umjetnosti Michel Tapié u pedesetim godinama kako bi opisao apstraktno i negeometrijsko slikarstvo materije koje se pojavilo za vrijeme Drugog svjetskog rata. Slikarstvo enformela karakterizira bezobličnost (nema unaprijed određene forme i kompozicije) i korištenje materije poput pijeska, voska raznih smola, itd. (Šuvaković, 2005.)

Iako se moja tematika ne podudara s Fautrierovim radovima, u njima sam ipak uočila naznake okruglastih oblika i život plohe koji je udahnut trećom dimenzijom i ekspresijom pokreta koju sam i sama tražila.

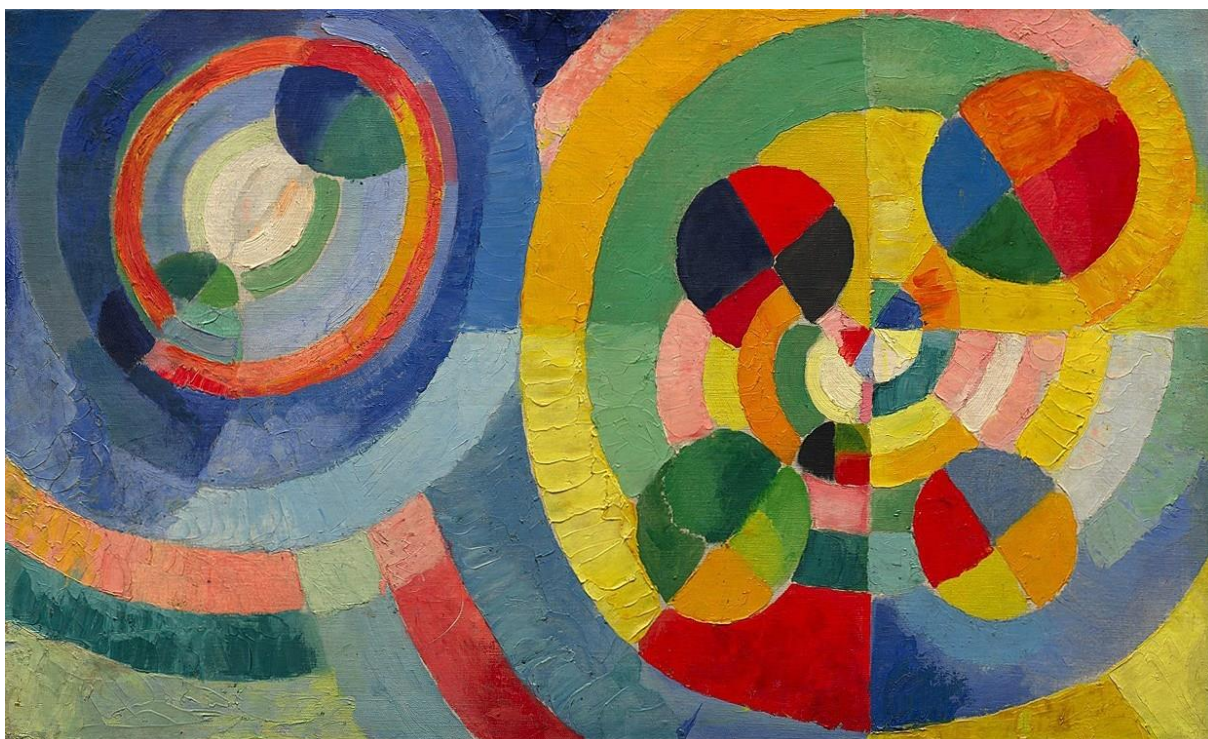
Osim privlačenja gledatelja bliže formatu htjela sam stvoriti privid kretanja i titranja po uzoru na rad „Bombardiranje očnog živca“ (Slika 2.), umjetnika Miroslava Šuteja. Šutej je jedan od predstavnika Optičke umjetnosti (eng. Optical art, Op-art). To je pokret koji se javlja pedesetih godina, a ime Op-art dobio je jer je povezan s optikom te fizičkim i psihološkim aspektom vida. To je nefigurativna umjetnost koja istražuje efekte optičkih varki koje ovise o svjetlosti i kretanju gledatelja ili samog umjetničkog djela. (Jakubin, 2003., Janson, Janson, 1997./2013.)

Slika 2. Miroslav Šutej: „Bombardiranje očnog živca“, II 1963. tempera i olovka na platnu, promjer 200.5 cm, MoMA, New York

⁴U povijesti umjetnosti enformel se tumači na dva načina: „(1) kao spontana umjetnost izražavanja zasnovana na amorfnim i bezobličnim stanjima plohe slike ili materijalnim konfiguracijama nastalim destrukcijom plohe slike; (2) termin enformel ne označava amorfna i bezoblična stanja materije nego neformalno stvaralaštvo ili stvaralaštvo s druge strane forme, pri čemu je forma ono što se u enformelu odbacuje, razara i nadilazi...“ (Šuvaković, 2005: 168)

Često sam se vraćala i radovima Roberta Delaunaya, francuskog umjetnika iz prve polovice dvadesetog stoljeća. Njegove „Cirkularne forme“ (Slika 3.) privukle su mi pažnju zbog vizualne dinamike i boja. Sa suprugom Soniom Delaunay-Terk razvio je apstraktni stil u kojem su pokušali stvoriti harmonije boja nezavisne od prirode po uzoru na glazbu, a sam stil bio je varijanta kubističkog slikarstva koja je bila više usmjerena apstrakciji i slikarstvu čistih formi. Pjesnik Apollinaire⁵ novi je stil nazvao orfizmom prema mitskome sviraču Orfeju⁶. Ime stila trebalo je naznačiti da se u slikarstvu bojama i oblicima komuniciraju značenja i emocije kao što ih je Orfej izražavao kroz čiste forme muzike. (Janson, Janson, 1997./2013., Šuvaković, 2005.)

Slika 3. Robert Delaunay: „Cirkularne forme“, 1930. ulje na platnu, 67.3 x 109.8 cm, Solomon R. Guggenheim Museum, New York

⁵Apollinaire [apoline:'r], Guillaume (pravo ime Wilhelm Apollinaris de Kostrowicki), najveći je francuski pjesnik 20. stoljeća (Rim, 26. VIII. 1880 – Pariz, 9. XI. 1918) čije je stvaralaštvo obilježeno fantazijama na temu identiteta i maske. Snažno je obilježio modernu poeziju i umjetnički život Francuske između 1905 i 1920.

(Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=3333>, pristupljeno: 23.8.2019.)

⁶Orfej (grč. Ὀρφεύς, Orpheús) je grčki mitski glazbenik. ... Svojom je glazbom i pjesmom krotio zvijeri, zaustavljao rijeke, pokretao drveće i kamenje, te stvarao savršen sklad i mir u prirodi.

(Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=45451>, pristupljeno: 23.8.2019.)

U svim primjerima radova koje sam navela naišla sam na energiju koja isijava iz slike, na gestu ili kretnju, boje i oblike koji me zovu da se približim samome radu i na nešto što me potaknulo da uzmem kist u ruke i krenem isprobavati na vlastitim slikama.

6. KRUG KAO SIMBOL

Krug je dio ravnine omeđen kružnicom, a uključuje i kružnicu. Kružnica je skup svih točaka jednako udaljenih od jedne točke, tj. središta. (Slika 4.)

Slika 4.

Ćiril Čoh, autor knjige „Otkriveno lice kruga“, kaže da je krug geometrijski oblik, ali i mnogo više od toga. Traži izdvajanje kruga iz okružja geomerije jer njegov problem nije samo problem dužine, površine ili tijela već zahtijeva cjelovito poimanje onog što krug zaista jest. (Čoh, 2004) „Tako metafizika na tragu dvodimenzionalnog kruga i trodimenzionalne kugle traži neku višu dimenzionalnost tog fenomena koju izriče paradoksom: 'ono čemu je centar svugdje, a periferija nigdje' ili tome slično.“ (Čoh, 2004: 10)

Béla Hamvas, mađarski pisac i filozof, u svojim knjigama „Scientia sacra I-III“ i „Scientia sacra IV-VI“ tvrdi kako je čovječanstvo od iskonskih vremena razlikovalo četverokut i krug te da se ti simboli mogu naći u svim predajama starih naroda, od egipatske, asteške, preko keltske, indijanske, grčke te u alchemiji⁷. U tim predajama krug je označavao nebo, a četverokut zemlju. Oni se odnose kao ideja (krug) i materijalni svijet (četverokut), a pojavljivanje nebeskog na zemlji događa se po zakonima geometrije. (Hamvas, 2017) Hamvasevo razmišljanje potvrđuje i Čoh koji kaže kako je odnos promjera i polukružnice, tj. polumjera i četvrtine kružnice nazvan

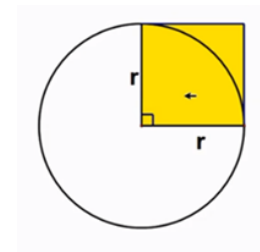
⁷Alchemija (arap. al-kīmyā', prema grč. χυμεία: mješavina), nekadašnja nastojanja i pokušaji pronalaženja vještine pretvaranja neplemenita metala (olovo, bakar, živa i dr.) u plemenite (zlato, srebro) s pomoću tzv. kamena mudraca. To razdoblje povijesti kemije (IV. do XV. st.) karakterizira i traženje eliksira dugovječnosti i stvaranje mitova.

(Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=1799>, pristupljeno: 23.8.2019.)

odnosom nebeskog i zemaljskog jer su ljudi od davnina primjećivali i uživali u skladu koji čini odnos kružnog i pravog. (Čoh, 2004)

Taj sklad može se pokušati i vizualno prikazati kroz matematiku, odnosno kroz izračunavanje površine kruga. Površina (P) kruga jednaka je $P = r^2\pi$ (gdje je r polumjer kruga, a $\pi = 3,14159\dots$). Polumjer kruga ustvari predstavlja stranicu kvadrata koji je djelomično upisan u krug te prema Hamvasu tvori odnos nebeskog i zemaljskog, odnosno pojavljivanje nebeskog na zemlji koje se može izračunati po zakonima geometrije. (Slika 5.)

Površina kruga

Slika 5.

Vasilij Kandinsky, slikar, grafičar i teoretičar umjetnosti, u svom djelu „O duhovnom u umjetnosti“ (str. 171) bavio se oblicima, ali ne u matematičkom smislu, već ih je opisao ovako: „Oblik u užem smislu nije dakako ništa drugo doli razgraničenje jedne plohe od druge. To je njegovo izvanjsko obilježje. No kao što sve vanjsko bezuvjetno u sebi krije i nutarnje (koje jače ili slabije dolazi do izražaja), tako i svaki oblik ima nutarnji sadržaj. Oblik je, dakle, očitovanje nutarnjeg sadržaja. To je njegovo nutarnje obilježje.“ Tvrdio je da je svaki oblik biće sa vlastitim duhovnim mirisom te da određeni oblik može naglasiti određene boje, dok su te iste boje drugim oblikom otupljene. Dotakao se i kružnih oblika za koje je tvrdio da im najbolje odgovara plava boja jer ima svojstvo da stvara osjećaj dubine. (Bačić, 1999)

Ta teorija slaže se s teorijom Johanna Ittena, slikara i likovnog pedagoga, koju je iznio u knjizi „Umjetnost boje“ prema kojoj kvadrat simbolizira materiju, oštru obrubljenost i težinu pa mu najbolje odgovara crvena boja koja daje dojam težine i neprozirnosti te se slaže sa statičnim i teškim oblikom kvadrata. Trokut prema Ittenu odaje dojam agresivnosti i borbenosti, simbolizira ili predstavlja „misaonost“ pa njegovu bestežinsku odliku najbolje dočarava žuta boja. Krug za razliku od trokuta i kvadrata izaziva osjećaj opuštenosti i neprekidnog pokreta, a i simbolizira vječno pokrenuti duh kojemu najbolje odgovara plava boja. (Itten, 1961/1973)

„Ukratko rečeno, kvadrat predstavlja materiju u mirovanju; trokut misao; krug je viđenje vječno nemirnog duha.“ (Beograd, 1973: 88)

7. POSTUPAK RADA – SLIKARSKI PROCES

Prve skice bile su vrlo jednostavne. Kroz njih sam sebi htjela objasniti vlastiti osjetilni dojam ideje koja se pojavila, pa sam spontano iskoristila motive kružnice i kruga. Osjećala sam da me ti motivi „vuku“ u materiju, u značenje same riječi, u osjećaj fokusa. Da traže od mene pažnju i privlače me k sebi.

Kada skice gledam s vremenskim odmakom primjećujem da jako podsjećaju na metu u streljaštvu (*Slika 6.*) i „kuću“⁸ nacrtanu na curling terenu (*Slika 7.*) i pretpostavljam da sam motiv kružnice nesvjesno povezala s motivima iz oba sporta.

Slika 6.

Slika 7.

Nakon razrade skica odlučila sam se za dimenzije okvira 150x190cm. Dimenzije sam izabrala kako bi me natjerale da se slici posvetim ne samo psihički, već i fizički. Veliki format zahtijeva kretanje i angažman cijeloga tijela te konstantno odmicanje i ponovno približavanje. Uložila sam u kvalitetno laneno platno, a okvire za napinjanje izradila sam sama, od jelovine. Vodila sam se mišlju kako su okviri zamjenjivi. U slučaju da se izvitopere platno se može ponovno napeti na kvalitetniji okvir. Za vrijeme procesa kuhanja tutkala i nanošenja istog na platno još jednom sam preispitala svoje ideje, a sam proces omogućio mi je mentalnu pripremu za slikanje.

Svi radovi slikani su kombiniranom tehnikom s podlogom od akrilnih boja. Akrilne boje koristila sam zbog karakteristike brzog sušenja što mi je bilo bitno jer sam slike gradila u slojevima.

⁸Kuća (eng. house) – naziv za dio curling terena označen krugovima na ledenoj površini

Na svim radovima uz akrilne boje koristila sam pijesak pomiješan s ljepilom. (Slike 8.,9.,10. i 11.) Trećom dimenzijom, odnosno pijeskom željela sam privući gledatelja bliže radu. Željela sam da onaj koji gleda slike ponavlja moje korake približavanja i odmicanja od platna kako bi sagledao cjelinu ili pogledao detalj na nekom od radova, a samim tim procesom proživio trenutak fokusiranosti (dok sagledava cjelinu s distance) i trenutak skretanja pažnje na detalj (dok se približava). Za vrijeme slikanja pomicala sam radove sa štafelaja na pod i na taj način dobila sam neočekivana i slučajna prelijevanja boje koja su sada neponovljivi detalji uklopljeni u cjelinu radova.

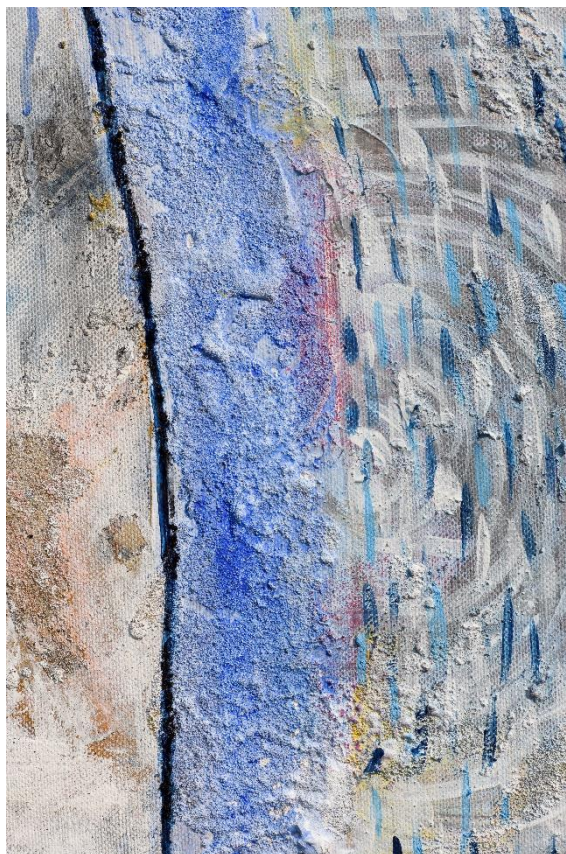
Slika 8.

Slika 9.

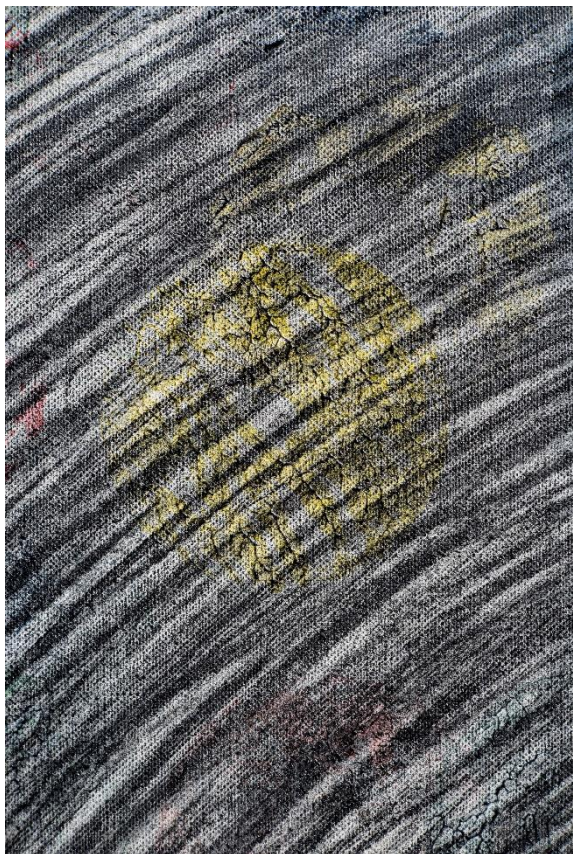

Slika 10.

Slika 11.

Osim pijeska i akrila na jednom od radova (Fokus II) koristila sam se grafitnom olovkom i ugljenom kako bih nacrtala ponavljajuće oblike kružnice koji ispreplitanjem tvore vrtlog prema sredini formata. Korištenje grafita i ugljena omogućilo mi je da se prije naslikani planovi naziru i da sačuvam tkanje platna vidljivim. (*Slika 12.*) Za stvaranje krugova koji su vidljivi ispod olovke i grafita poslužila sam se starim CD-om kako bih dobila otisak u obliku kruga (*Slika 12.*). Na drugom radu (Fokus III) za dobivanje različitih dimenzija kružnih oblika koristila sam se ručno izrađenim šablonama (*Slika 13.*).

Slika 12.

Slika 13.

Ponavljajući simbol kruga i kružnice na slikama, željela sam stvoriti elemente koji će odvlačiti pažnju gledatelja od većih i na prvi pogled bitnijih elemenata, odnosno, na prvo gledanje, od glavne točke fokusa. Kao i s korištenjem pijeska, na taj sam način pokušala privući gledatelja bliže formatu i prisiliti ga da proživi trenutke u kojima nije fokusiran na cjelinu, nego mu oko bježi s jedne strane slike na drugu, s jednog elementa na drugi.

Na slici koja se sastoji od dva platna, dimenzija 150x190 cm, što u konačnici iznosi, bez razmaka između dvaju platna, 300x190cm (Fokus IV) trudila sam se izgraditi planove slike kroz slojeve boje. U prvoj fazi slikala sam širokim kistom i energičnim potezima, a pijesak i akrilnu pastu nanosila sam neprecizno kružnim pokretima kako bih na svakom od platana stvorila po jedan vrtlog sastavljen od mnogo kružnica koje se međusobno preklapaju. (Slika 14.)

Slika 14.

Ideja je bila stvoriti dva središta (fokusa) od kojih će se svako središte, a ujedno i točka fokusa, nalaziti u sredini jednog od dva platna. U idućem koraku kroz oba središta, tj. kroz centar svakog platna nacrtala sam polovicu kružnice. (Slika 15.)

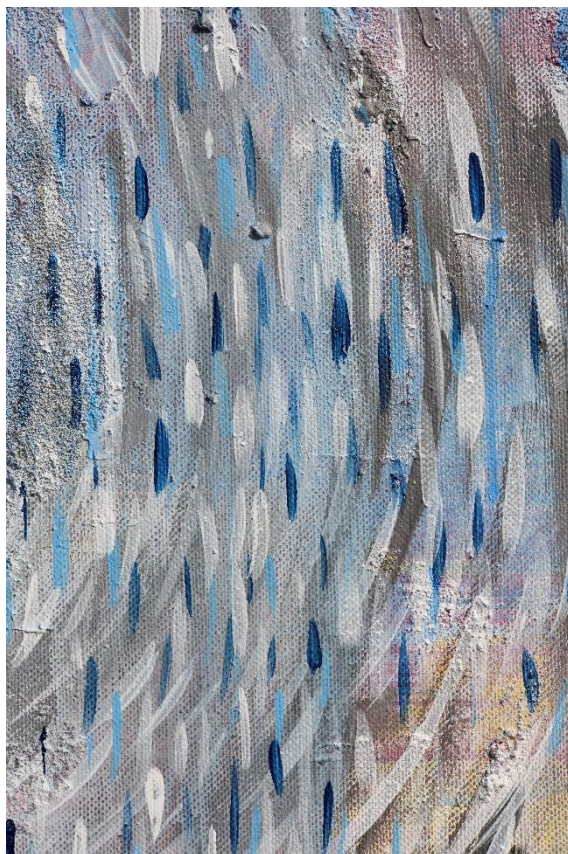
Slika 15.

Takvim rasporedom oblika željela sam sebe, ali i budućeg promatrača, upitati gdje se nalazi fokus na ovoj slici. Treba li pažnja biti usmjerena na kružnice koje tvore dva vrtloga ili ipak na kružnicu koju čini spoj dva formata? Nakon isprobavanja s bojama kružnice naslikala sam je preko sloja pijeska plavom bojom, kako bih naglasila osjećaj kretanja i dodatno privukla pogled na nju. Preko dva vrtloga, a oko plave kružnice slagala sam slojeve toplih i hladnih boja koje sam povezivala tamnijim i svjetlijim nijansama sive. Željela sam da vrtlozi kroz slojeve i prevladavanje hladnije boje, tj. plave, padnu u drugi plan. Odnosno, da na prvi pogled tako izgleda. Sredinu slike, krug koji zatvara plava kružnica, ostavila sam u svjetlijim tonovima iz početne faze slikanja, ali sam ih na mjestima lagano naglasila nježnim toplijim nijansama koje su se stopile s prijašnjim slojevima iz dva vrtloga. (Slika 16.)

Slika 16.

Po uzoru na Šuteja i njegovu sliku „Bombardiranje očnog živca“ te Delaunayeve cirkularne forme, željela sam stvoriti privid kretanja pa sam se odlučila na stvaranje novog vrtloga oko središnje kružnice. Vrtlog sam slikala sitnim potezima tamnije i svjetlije plave, bijele i sive boje kako bih stvorila privid kretanja i širenja centralne plave kružnice. (Slika 17.) Sud o tome da li sam uspjela u svome naumu prepuštam budućim promatračima slike.

Slika 17.

8. FOTOGRAFIJE RADOVA

Fokus I (150x190 cm)

Tehnika: kombinirana tehnika – akrilne boje, akrilna pasta, pijesak

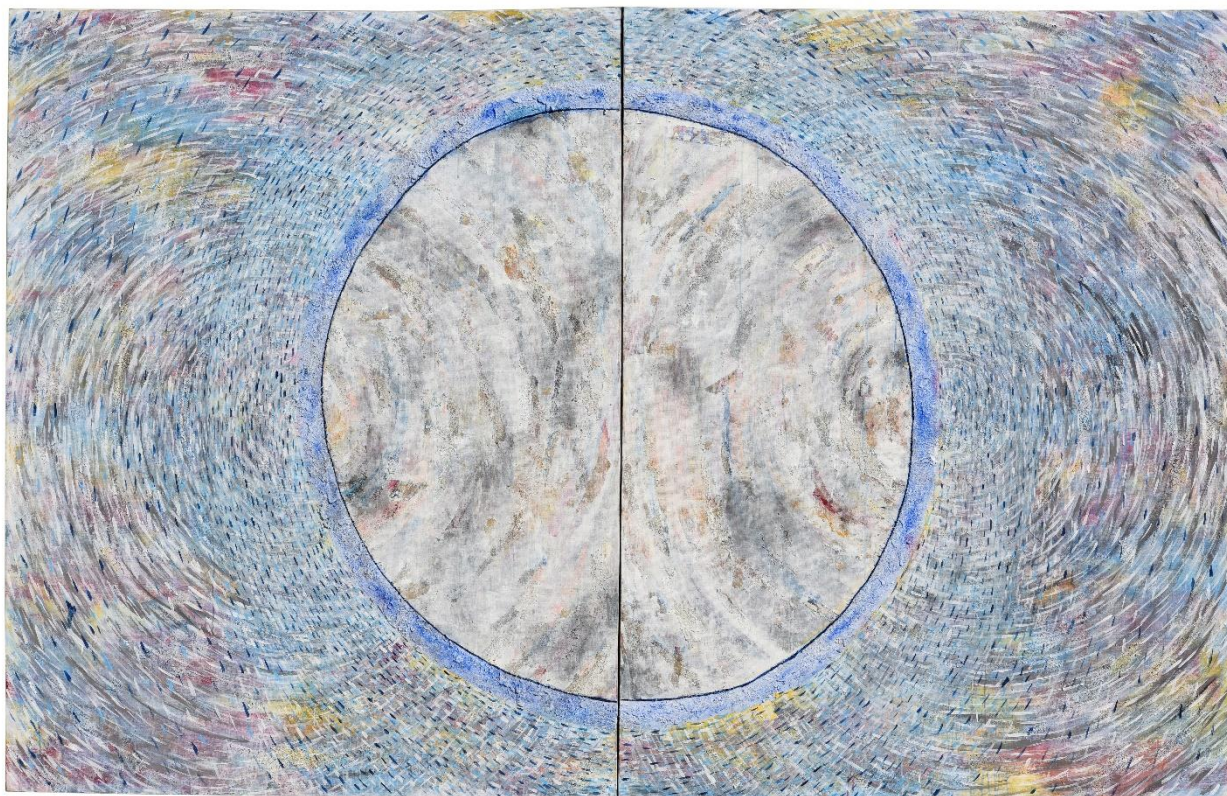
Fokus II (150x190 cm)

Tehnika: kombinirana tehnika – akrilne boje, pijesak, grafit, ugljen

Fokus III (150x190 cm)

Tehnika: kombinirana tehnika – akrilne boje, akrilna pasta, pijesak

Fokus IV (300x190 cm)

Tehnika: kombinirana tehnika – akrilne boje, akrilna pasta, pijesak, ugljen

9. ZAKLJUČAK

Proučavanjem stručne literature o temi fokusa, spoznala sam što se događa dok smo koncentrirani na određenu radnju i te sam procese primijenila za vrijeme slikanja diplomskog rada. Zanimajući se za objašnjenje samog pojma „fokus“, naučila sam osvijestiti i cijeniti trenutke koncentracije koji su za mene postajali sve bitniji te sam se odmaknula od prvotne ideje da interpretiram i na neki način ilustriram vlastiti doživljaj teme, a više sam se posvetila uživanju u trenucima u kojima sam bila fokusirana.

Slikajući velikim potezima i malim crticama, posipajući pijesak, otiskivajući i crtajući krugove ugljenom prebacivala sam vlastitu energiju na platna te prolazila kroz kraće i duže trenutke posvećenosti koje i sam oblik kružnice nosi u sebi. Kako je Johanes Itten, autor knjige „Umjetnost boje“ (str. 106) napisao: „Kružni oblici imaju učinak usredotočenosti, iako istodobno stvaraju osjećaj pokreta.“ Vjerujem da sam se stvarajući krugove i kružnice na platnima dovela u stanje usredotočenosti, fokusa, koje sam prekidala odmicanjem od formata i na taj način proživljavala ono o čemu sam pisala u ovome radu. Na taj način upustila sam se ne samo u istraživanje fokusa kao psihičkog procesa već i u istraživanje vlastitih misli. Rudolf Steiner, filozof i pisac, u svojoj knjizi „O elementalnim bićima u prirodi i ljudskom postojanju“ (str. 28) napisao je: „Ljudi su negda svoja duševna čuvstva ugrađivali u stil gradnje. Robna kuća je odraz osjećanja deventaestog stoljeća.“ Kao što je prema Steineru arhitektura odraz ljudskog osjećanja u određenom dobu, tako su i radovi koje sam stvorila odraz mojeg promišljanja o temi i unutarnjeg osjećanja u posljednjih godinu dana.

10. LITERATURA

10.1 KNJIGE

Bačić, M. (1996.) *Uvod u likovno mišljenje*, Zagreb: Školska knjiga

Bačić, M. (1999.) *Duh apstrakcije*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti

Čoh, Ć. (2004.) *Otkriveno lice kruga*, Zagreb: KruZak

Čorkalo Biruški, D. (2009.) *Primjenjena psihologija: pitanja i odgovori*, Zagreb: Školska knjiga

Gendlin, E.T. (2003.) *Fokusiranje*, prev. R Rojc-Belčec, Zagreb: Biblioteka Mi

Hamvas, B. (2017.) *Scientia sacra I-III*, prev. J. Damjanov, Zagreb: Naklada Ceres

Hamvas, B. (2017.) *Scientia sacra IV-VI*, prev. J. Damjanov, Zagreb: Naklada Ceres

Itten, J. (1961./1973.) *Umetnost boje*, Beograd: Umetnička akademija u Beogradu

Jakubin, M. (2003.) *Vodič kroz povijest umjetnosti – vremenska lenta*, Zagreb: Školska knjiga

Janson, H.W i Janson, A. (1997./2013.) *Povijest umjetnosti – dopunjeno izdanje*, prev. O. Škarić, M. Horvat, M. Gradiška, N. Vučinić, M. Mardršić, Varaždin: Stanek d.o.o.

Lucie-Smith, E. (1996./2003.) *Vizualne umjetnosti dvadesetog stoljeća*, prev. J Šafran, Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga

Petz, B. (ur.) (2005.) *Psihologijski rječnik*, Zagreb: Naklada Slap

Steiner, R. (2002.) *O elementalnim bićima u prirodi i ljudskom postojanju* – predavanja Rudolfa Steinera, prev. D. Tkalec, Zagreb: Društvo za Waldorfsku pedagogiju Hrvatske

Šuvaković, M. (2005.) *Pojmovnik suvremene umjetnosti*, Zagreb: Hortexky (dostupno na: https://monoskop.org/images/0/0c/Suvakovic_Misko_Pojmovnik_suvremene_umjetnosti.pdf)

10.2 WEB STRANICE

<http://www.artnet.com/artists/jean-fautrier>, pristupljeno: 17.8.2019.

<http://www.artnet.com/artists/jean-fautrier/t%C3%AAtte-dotage-a-k0DGvycAwdS91iq1PkWSmw2>, pristupljeno: 17.8.2019.

<http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=1799>, pristupljeno: 23.8.2019.

<http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=28046>, pristupljeno: 17.8.2019.

<http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=30188>, pristupljeno: 17.8.2019.

<http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=3333>, pristupljeno: 23.8.2019.

<http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=3333>, pristupljeno: 23.8.2019.

<http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=34251>, pristupljeno: 16.8.2019.

<http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=34298>, pristupljeno: 16.8.2019.

<http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=45451>, pristupljeno: 23.8.2019.

<https://curling.hr/hrvatski-curling-savez/>, pristupljeno: 16.8.2019.

<https://www.britannica.com/biography/William-James>, pristupljeno 23.8.2019.

<https://www.encyclopedia.com/science/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/ferguson-marilyn-1938>, pristupljeno 1.8.2019.

[https://www.google.hr/search?q=meta+u+strelja%C5%A1tvu&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwiaudDgz43kAhXpLYsKHXQnCo8Q_AUIESgB&biw=1536&bih=674#imgrc=BF4hR550XIrm5M](https://www.google.hr/search?q=meta+u+strelja%C5%A1tvu&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwiaudDgz43kAhXpLYsKHXQnCo8Q_AUIESgB&biw=1536&bih=674#imgrc=BF4hR550XIrm5M;)., pristupljeno: 17.8.2019.

<https://www.guggenheim.org/artwork/5566>, pristupljeno: 25.8.2019.

<https://www.hrleksikon.info/definicija/inhibicija.html> , pristupljeno 23.8.2019.

<https://www.moma.org/collection/works/79553>, pristupljeno: 25.8.2019.

<https://www.youtube.com/watch?v=d-GIYjG3CGw>, pristupljeno: 16.8.2019.

<https://www.youtube.com/watch?v=wDQWXN5YDt4>, pristupljeno: 16.8.2019.

11. PRILOG – POPIS ILUSTRACIJA

Slika 1. Jean Fautrier: „Glava taoca“, 1944. ulje i pigmenti na papiru kaširanom na platno, 64 x 54 cm, Galerie Malingue, Paris – (<http://www.artnet.com/artists/jean-fautrier/t%C3%A4te-dotage-a-k0DGvycAwdS91iq1PkWSmw2>, pristupljeno: 17.8.2019.)

Slika 2. Miroslav Šutej: „Bombardiranje očnog živca“, II 1963. tempera i olovka na platnu, promjer 200.5 cm, MoMA, New York – (<https://www.moma.org/collection/works/79553>, pristupljeno: 25.8.2019.)

Slika 3. Robert Delaunay: „Cirkularne forme“, 1930. ulje na platnu, 67.3 x 109.8 cm, Solomon R. Guggenheim Museum, New York – (<https://www.guggenheim.org/artwork/5566>, pristupljeno: 25.8.2019.)

Slika 4. – (<https://www.youtube.com/watch?v=d-GIYjG3CGw>, pristupljeno: 16.8.2019.)

Slika 5. – (<https://www.youtube.com/watch?v=wDQWXN5YDt4>, pristupljeno: 16.8.2019.)

Slika 6. –

([https://www.google.hr/search?q=meta+u+strelja%C5%A1tvu&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwiaudDgz43kAhXplYsKHXQnCo8Q_AUIESgB&biw=1536&bih=674#imgrc=BF4hR550XIrm5M](https://www.google.hr/search?q=meta+u+strelja%C5%A1tvu&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwiaudDgz43kAhXplYsKHXQnCo8Q_AUIESgB&biw=1536&bih=674#imgrc=BF4hR550XIrm5M;)); pristupljeno: 17.8.2019.)

Slika 7. – fotografija iz privatne zbirke

Slika 8. – fotografija iz privatne zbirke

Slika 9. – fotografija iz privatne zbirke

Slika 10. – fotografija iz privatne zbirke

Slika 11. – fotografija iz privatne zbirke

Slika 12. – fotografija iz privatne zbirke

Slika 13. – fotografija iz privatne zbirke

Slika 14. – fotografija iz privatne zbirke

Slika 15. – fotografija iz privatne zbirke

Slika 16. – fotografija iz privatne zbirke

Slika 17. – fotografija iz privatne zbirke